

ADSONI LUULEKOGU, LÕPUKS OMETI

Artur Adson, Varjuliste puie all. Luuletused. Luulötusõ'. Koostanud Õnne Kepp. Toimetanud Õnne Kepp, Tiia Allas. Tallinn-Võru: Eesti TA Underi ja Tuglase Kirjanduskeskus, Võru Instituut, 2014. 535 lk.

Kummaline, et Artur Adsoni luule koondkogu tuli aastakümneid oodata, ja kena, et see lõpuks siiski ilmus. Varem on tema luulest kokku pandud kaks saleda seljaga valikkogu, „Värsivakk” 1959. aastal Rootsis ja „Väike luuleraamat” 1990. aastal Eestis, nendesse mahutus aga ikkagi tunduvalt vähem tekste, kui autor kirjutas. Kui praegu oleks tegemist lühiarvustusega, siis võikski piirduda kiidusõnade ja tänukummar dustega kõite koostaja ja toimetaja Õnne Kepi ning toimetaja Tiia Allase suunas. Salmid on hoolikalt kokku kogutud ja läbi vaadatud, toimetamistöösse tõsiselt suhtunud, kujundus kena ja siia sobivad hästi ka Adsoni joonistused. Need tõdemused ongi kõige olulisemad, mida raamatu „Varjuliste puie all” kohta peab ütlema. Kuid arvustus ei saa veel siinkohal lõppeda ning ka hoolikalt tehtud asjade juures annab veeretada mõtteid mitmes suunas. Kui nende mõtete seas on ka mõni väike kriitiline märkus, siis see tuleb nagunii bumerangina minu juurde tagasi, sest 2013. aastal kirjutasin raamatu käsikirjale eelretsensiooni ning vastutan lõpptulemuse eest koos teiste asjaosalistega. Jagan järgneva jutu kahte ossa, esimeses pooles räägin rohkem uue raamatu koostamisprintsipidest ja saatesõnadest, teises rohkem Adsoni luulest, olgugi et üht ei saa teisest päriselt lahutada.

I

Kohe raamatu alguses on toimetajad pidanud vajalikuks rõhutada, et „Varjuliste puie all” ei pretendeeri „täielikule Adsoni luulevaramu esitlemisele” (lk 7). Kas siis üldse on tegemist kogutud luuletuste väljaandega? Formaalselt mitte, sisuliselt siiski, sest väljajätted puudutavad vaid poolt tosinat käsikirjalist teksti ning mõnda eesti kirjakeeles kirjutatud luuletust, mis ka trükkis ilmunud. Ilmunu osas oskan ma ise osutada vaid väikesele sarjale „Ema kaebeid”, mis on pärit värssdraamast „Toomapäev”, aga mida autor pidas heaks avaldada ka iseisivate luuletustena.¹ Võimalik, et midagi jäi mul märkamata, aga igal juhul on kõitest välja jäänud luuletusi väga vähe. Järgmise sajandi jooksul ei pruugi Adsonilt nii mahukat värsikogu ilmuda. Selle kartuse valgusel võinuks ju avaldada kõik, mida üldse leida annab, kuid koostaja kaalutlused on minu arust siiski mõistetavad. Näiteks neil eestikeelsetel värssidel just nagu polekski kompositsioonis õiget kohta. Luulekogu pakub küll lõunaeestikeelse loomingu kõrval tsükli Adsoni eestikeelset lasteluulet, kuid see muutub siin nähtuseks iseeneses, millega kaeblik „suurteluule” haakuda ei taha. Adsoni lõunaeestikeelne luulelooming sulgub aga peaaegu jäägitult terviklikeks kogumiteks, mis tekkisid omaaegsetes uudiskogudes. Hoolika mehena ei lasknud Adson tekste ajakirjanduse veergudele ära kaduda: mis perioodikas ilmus, see enamjaolt ka raamatutes taaskasutust leidis.

¹ A. Adson, Ema kaebeid („Toomapäev”). – Looming 1928, nr 5, lk 425–426.

„Varjuliste puie all” algab eessõnaga ja lõpeb kahe järelsõnaga. See silmator-kav raam ning kahe teadusasutuse ühi-ne väljaandja roll võivad esmapilgul jätta mulje, et tegijatel on olnud soov lõplikult lukku lüüa Adsoni loominguline kaanon ja selle „õige” tõlgendusviis. Saateteksti-de sisus pole siiski kehtestavad-kanoni-seerivad tendentsid pealetükkivad ning kolme saatesõna funktsioonid on (mõ-nest kattumisest hoolimata) selged: toi-metajate ühine sissejuhatus tutvustab koostamispõhimõtteid, Õnne Kepi järe-lsõna („Mi elopäivä” nigu puhmi rida kat-el puul armastuse kerikutiid”, lk 491–512) räägib Adsoni elust ja loomingust kirjandusloolise vaatenurga alt ning Tiia Allase võrukeelne saatesõna („Piso umatsõmbas kirotođu’ luulõtusõ”, lk 513–521) keskendub keelele. Kõik need tekstid on ootuspäraselt arukad, aga kui neid kõrvu panna Adsoni luuletuste esi-tusviisiga, siis hakkab silma ka üks pea-misi vastuolusid, mida raamatust leida annab. Eessõnas väidetakse, et luule-tuste esitamisel on lähtutud „enamasti autori viimasest tahtest”, mõningates kohtades siiski ka arvestades varasemat redaktsiooni (lk 7). See väide on osaliselt eksitav, paistab hoopis, et tegijaid juh-tis soov esitada võimalikult kompaktselt üheskoos luuletuse kaks redaktsiooni korruga. Selleks on leiutatud selline joonealuse kommenteerimise viis, mis on ökonoomne, kuid mis on tekstoloogil-iseist vaatevinklist vaieldav. Luuletuse põhikujuks loetakse ju ikkagi esimesena ja suures kirjas trükitud varianti, mitte joonealust – aga just suur osa (ja siiski mitte kõik) joonealuseid on raamatus need kohad, kus selgub autori viimane tahe. Järjekindel autori viimase tahte arvestamine pidanuks viima mingi teise lahenduseni, kuigi on ka võimalik vastu väita, et raamatus „Varjuliste puie all” saavutatud ökonoomsus on mõistlikum kui printsiipide järjekindlus.

Kuigi printsiipiaalsuses on hälbeid, siis mingid printsiibid on ikkagi ju käi-

bel. Need on enam-vähem kirjeldatavad nelja punkti abil: esiteks – luuletuse põhikujuks on valitud pikem versioon ning kärpeid on selgitatud joonealuses; teiseks – pealkirjana on eelistatud ena-masti uudiskogus ilmunud pealkirja, sa-mas näiteks „Värsivaka” alternatiivseid pealkirju on nimetatud joonealustes; kolmandaks – muudes üksikküsimustes on eelistatud kas autori viimast tahet või siis teatud juhtudel võrukeelsemat va-rianti; neljandaks – läbi on viidud väik-semat sorti ortograafilist ühtlustamist (näiteks larüngaalklusiili märkimise osas). Kolmas ja neljas nimetatud punkt ei tekita suuri küsimusi, sest mingite suurte muutustega siin tegemist pole ja tehtut on piisavalt seletanud ka Allas oma järelsõnas. Küsimused tulevad esile rohkem seoses kahe esimese punktiga. Adsoni redigeerijategevuses torkab kõi-ge rohkem silma see, et ta kaldub hiljem luuletusi lühendama (harva ka mõnd stroofi lisama) ning pealkirju muutma. Kui ta aga sagedamini lühendab, siis see tähendab, et pikkade versioonide esita-mine teksti põhikujuna ei saa olla autori viimane tahe. Pealkirjadega on sama-moodi ja mõnikord veel segasemaltki. Näiteks on värssjutustus „Silson nink Liba” saanud autori tahtel „Värsivakas” pealkirjaks „Silson ja Riba”² ning ühtla-si on siis ka ühe peategelase nimi kogu tekstis Riba. Kas siiski pole imelik, et luulekogus „Varjuliste puie all” on Riba taandatud ning segaseid libamõtteid te-kitav Liba tegutseb jälle?

Õnne Kepi saatesõna vaateid Adsoni luulele puudutan veel ka arvustuse tei-ses pooles. Ükskõik aga, kuidas minu stiil või arusaamine Adsoni luulest sel-le käsitlusega kokku passib, võib kindel olla, et Kepp tunneb Adsoni loomingut paremini kui mina ja oskab seda tund-likult vaadelda. Torkab silma, et Kepp

² Vrd A. Adson, Varjuliste puie all, lk 269 ja A. Adson, Värsivakk. Valik kat-sest vihust. Stockholm: Vaba Eesti, 1959, lk 123.

ei suhtle otseselt teiste tõlgendustega, samal ajal kui näiteks Allas seda teeb. Viidete puudumine ei tähenda, et kirjutaja ei tunne varasemaid käsitlusi – oletatavasti on praeguse lahendusega taotletud suuremat esseistlikku vabadust ja süvitsiminekut.

Tiia Allase saatesõna ambitsioon on näiliselt väiksem, kuid Adsoni keeletarvituse ja toimetamistegevuse kirjelduse kõrval leiab siit ka põhimõttelisi tähelepanekuid. Allas alustab saatesõna osutusega muudatusele, mis köitis minugi tähelepanu. Nimelt kõlab Adsoni luuletuse „Mu värsi” esialgses versioonis esimese stroofi neljandas reas keeleline enesedeklaratsioon: „nii tulep kõnelda, kuis kiil om luudu”, „Värsivakas” on aga selle asemel: „nii kuidas kehvä valla kiil om luudu” (lk 515). Muutus torkab silma, selliseid redigeerimisi Adsonil palju pole. Torkab silma veelgi rohkem aga sellepärast, et siin näikse kajastuvat põhimõtteline hoiakumuutus, millele seletust leida on raske. Võib siis vähemalt arutada selle üle, kuidas ikkagi Adsoni „kiil om luudu” – ja sellega Allas oma saatesõnas tegelebki. Juba pikemat aega on olnud küsimuse all, kas Adson luuletas koduses võru keeles või oli tema lõunaestilise loomingu aluspõhjaks pigem vanem tartukeelne traditsioon. Asi pole ühemõtteline, see tuleb ka Allase käsitlusest välja, kuid samas on mõistlik kõigest hoolimata tõdeda, et just Adsonist lähtub hilisem tava „luulõta’ õnnõ võru keelen” (lk 521). Küsimus pole ainult võrupäraste keelendite määras. Kui Adsoni autoripositsioon seostab end Võrumaaga ja sealse kohaliku keelega (ükskõik, kas kehva valla omaga või mitte), siis pole ju põhjust hakata rääkima Adsoni tartukeelsest või hoopis kunstkeelsest luulest ja sellest lähtuvast traditsioonist.

II

Adson on tähtis luuletaja, sest ta (taas)käivitab XX sajandi esimesel poolel võrukeelse luule. See on esimene põh-

jus, miks tema koondkogu oli vaja. Teine põhjus on see, et ta on minu meelest kirjutanud mõned südamlikud ja hästi helisevad luuletused ning need väärivad uuesti avaldamist, miks siis mitte koos lähema tekstilise ümbrusega. Kas pole aga pisendav rääkida vaid „mõnedest” headest luuletustest? Raske on hinnanguid argumenteeritult lahti muukida, aga minu isiklik tundmus ütleb, et Adson ei ole tingimata kõige huvitavam võrukeelne – veel vähem lõunaestikeelne – kirjanik. Tal on üksikuid kirkaid poeetilisi hetki, kuid meetrite kaupa ka tuimavõitu luuletööd väljatöötatud põhistiilis, mis tembib siurulist uusromantikast sentimentalismi ja idüllilise kodukandiluulega. Tema kaasaegse Hendrik Adamsoni mulgikeelses loomingu tundub lennuhoogu rohkem olevat, hilisemad võru luuletajad Raimond Kolk ja Jaan Kaplinski on nüansseeritumad, Kauksi Ülle mitmekesisem, Jan Rahman keeletundlikum. Neist arvamustest hoolimata olen kindel, et mingis mõttes saab just Adsonit pidada kõige tähtsamaks lõunaestikeelseks luuletajaks, sest tema luulekeele valik, luuletuste laad ja lõppude lõpuks ka tema kuulumine soliidsesse kirjanduslikku seltskonda löid aluse uuele lõunaestikeelse luule traditsioonile XX sajandil. Ei tea, mis oleks ilma Adsonita juhtunud, kuid on võimalik, et kirjanduslikke juhtumisi oleks olnud tunduvalt vähem ja nende iseloomud juhuslikumad.

Kirjandusloolist alustajarolli siin ilmselt lahti seletama ei pea, seda on rõhutanud paljud varasemad käsitlajad ja see selgub ka uue väljaande saatesõnadest. Võiks mõtiskleda selle üle, kuidas „Varjuliste puie all” aitab mitmekesistada kirjandusloolist mõistmist ja avastada selliseid lugemisväärseid tekste, mis pole üldtuntud. Aitab kindlasti, sest ettekujutus Adsoni loomingu kohta on seni olnud väga piiratud. Suur osa Adsoni tekstidest on olnud halvasti kättesaadav, lisaks sellele on ta üks neid

autoreid, kelle kirjanduslooline staatus fikseeritakse retseptisioonis mõne üksiku luuletuse põhjal – lisaks muidugi sellele staatusele, mida andis kuulumine Siuru rühmitusse ja abielu Marie Underiga. Sellele väitele sain tõendusmaterjali aastate eest, kui uurisin oma magistritöös eesti luule antoloogiaid ja tein töö lisades välja luuletused, mida kirjandusloolise kallakuga antoloogiates kõige sagedamini kohtab.³ Oma töö põhjal julgen väita, et Adsoni värsiloomingu tuum kujundatakse välja kiiremini kui Underil. Underi uustrükkides ringleb palju luuletusi, koostajate rõhuasetused vahelduvad ja mõnda aega polegi päris selge, mis peaks kuuluma kaanonisse. Adsoni kaanon saab selgeks kiiresti ja see on väiksemahuline, teatava liialdusega võiks öelda, et tema hilisem luuletajakuulsus rajaneb neljal tekstil: need on „Poisikene 2”, „Keemisen tasasen 7”, „Väiku sõsar vellega” ning „Kui elli ma viil Sännä koolimajan”. Viimane neist on valikutes esinenud vähem kui eelmised, kuid ilmselt on see mõnegi lugeja jaoks adsonikkuse esimene märk. Väiksem esinemissagedus tuleb peamiselt sellest, et Adson ise jättis teadmata põhjusel selle luuletuse välja Arvo Mägi antoloogiast „Eesti lüürika”. Küsimus oli just autori enda otsustuses, sest Adsonil ja Underil lubati erandkorras „Eesti lüürika” valikud ise koostada.⁴ Muidugi on lisaks nimetatud neljale luuletusele avaldatud antoloogiates mõned tekstid veel, midagi on ehk muutunud ka uuemates antoloogiates, mida ma magistritöös kajastada ei saanud. Näiteks võib arvata, et Adsoni tuntumate luuletuste sekka on liikumas ka koondkogule pealkirja andnud „Varjuliste puie all”, mis on tun-

tuks saanud Alo Põldmäe koorilauluna ja samuti Kait Tamra esituses. Minu arust on raamatu pealkirja valik ja selle luuletuse esiletõst mitmes mõttes õnnestunud ning antud juhul on kindlasti õige ka pealkirja kuju. „Õige” ja „vale” küsimus võib mõnel lugejal pähe tulla, sest vanapärase võru keel see ju pole ning lauludes on kuulda olnud ka versiooni „Varjuliidsi puio all”.⁵

Ei saa päriselt öelda, et neli-viis tuntumat luuletust jätkaks eksitava ettekujutuse Adsoni loomingu väärtustest, kuigi see ettekujutus on piiratud. Kepp tõdeb, et juba varakult avas Adson oma luule kaks peateemat: kodukoht ning armastatud naine (lk 499). Teemasid tuleb juurde, järjepidevaks muutuvad näiteks surmamõtted, aga neid kahte esimest tuleb tööpoolest pidada eriti tähtsateks. Võib rõhutada kodukohta (ja üldse kohakesksust), võib rõhutada ka lapsepõlvemälestusi, mis seda kohatruudust kannavad, ning lapseksolemise reflekteerimist muulgi moel. Võib näha armastatud naise teemat, aga võib näha näiteks omaenda armastuse armastamist, mis iseloomustab Adsoni kinnismõttelise ja jäägitu andumise üht külge. Nii või teisiti on siin kaks peamist kontsentrit, kust leitakse Adsoni põhilaadile kõige tunnuslikumat. Ka antoloogilised luuletused esindavad seda arusaama: „Poisikene 2”, „Väiku sõsar vellega” ning „Kui elli ma viil Sännä koolimajan” on luuletused lastest ja lapsepõlvest, „Keemisen tasasen 7” aga näide armastusluulest, koha- ja surmateadlikum armuluule arendus tuleb esile luuletuses „Varjuliste puie all”.

Mida koondkogust võiks juurde leida? Võib leida mingeid hiljem lisanduvaid kihistusi, kuid on iseasi, kas neid peab jõuliselt väärtustama. Huvitav on näiteks jälgida, kuidas tõelise oma kodu igatsus

³ M. Velsker, Eesti luule antoloogiad. Magistritöö. 2. osa. Tartu: Tartu Ülikool, eesti kirjanduse kateeder, 1993, lk 280–295.

⁴ Vt Järelmärkus. – Eesti lüürika. Valimik Kr. J. Petersonist tänapäevani. II köide. Koost A. Mägi. Lund: Eesti Kirjanike Kooperatiiv, 1959, lk 423.

⁵ Nt Uma Pido: Varjuliidsi puio all. – <https://www.youtube.com/watch?v=R1-nb4b-aA> (8. VIII 2014).

sünnitas Adsonil terve sarja kodumajale pühendatud luuletusi, eriti pühendus-tekste sellele majale, mis 1930. aastatel Nõmmele kerkis. Mis tuletab taas kord meelde, et Adsoni igatsetud tõeline oma kodu jäi ikkagi ajutiseks ning et selles hoones tegutseb praegu üks osa Underi ja Tuglase Kirjanduskeskusest. Maja-luule tsükkel on huvitav uurijale, aga see pole minu meelest poeetiliselt kõige kandvam osa Adsoni loomingust. Veel vähem võiks leida seda kandvust mõnes teises hiljem juurde tulnud tekstikogumis. Lugulaulud luulekogus „Pärlijõgi” on kenasti läbi mõeldud, aga üks nad ikkagi kahvatuivad, kui lugejal peaks meelde tulema Underi „Õnnevarjutuse” ballaadid. Adsoni lasteluule on ju lustakaski, kuid kui peaksid meenuma Ernst Enno või Julius Oro värsid, siis on jällegi selle asjaga nii, nagu ta paras-jagu on. Tõsi, mõnda Hiiumaa motiivi luulekogust „Katai, kibuvits nink kivi” tasuks meelde tuletada. Või siis mõnda hilist Underile sünnipäevaks kirjutatud luuletust. Aga lõppkokkuvõttes arvan ma siiski, et Adsoni loomingu väärtuste otsimisel ei peaks tingimata otsima mingeid hiljem lisanduvaid teemasid või võtteid. Võib-olla on need väärtused juba varakult olemas, varem teada teemade raamistuses.

Küsimus puudutab ka seda, kuidas hinnata Adsoni luule muutumist ja tema enesetõlgendust. Paistab, et hoolimata kõigest, mis hiljem juurde tuleb, liigub Adson mingis mõttes ikkagi enast piiravas ja rutiinistavas suunas, see hakkab kokku kõlama ka piiratud ettekujutusega tema luulest. Samas tuleb tunnistada, et Adsoni seniste tõlgendajate arvamused pole päris samasugused kui minu omad ning vaevalt siin kellelgi lõplikku õigust olla saab. Aga kui pole seda õigust minul, siis kahtlane, kas teistelgi. Kepp kirjutab: „„Roosikrants” ei ole küll Adsoni kõige parem värsikogu, kuid tema loomingu kontekstis kahtlemata kõige tähtsam” (lk 503).

Käsitlusest jääb mulje, et kõige tähtsam sellepärast, et siin pöördutakse jumala poole ning siin võiks olla surmateema alguspunkt. Mõni lehekülj hiljem on öeldud luulekogu „Katai, kibuvits nink kivi” kohta: „Vaieldamatult on see luulekogu Adsoni parim....” (lk 506). Olen nõus, et viimati nimetatud raamat on huvitavam kui „Roosikrants”, aga kas on ikka võimalik täie veendumusega öelda, et üks on „kahtlemata kõige tähtsam” ja teine on „vaieldamatult” parim? Usun, et siin on siiski vaidlemisvõimalusi. Võib ju olla hoopis nii, et tõlgendajat juhhib mingi kindel tõlgendusmudel, näiteks veendumus, et hea luule peab esitama „sügavaid” teemasid ning kirjanik täiustub, areneb loomingu jooksul mingi kõrgpunktini, millele mõnikord järgneb vaibuv järelmäng.

Varasemates käsitlustes on variatsioonid, kuid ligilähedaselt samasuguseid hinnanguid nagu Kepi järelsõnas on ennegi välja pakutud. Näiteks arvab Henrik Visnapuu 1939. aastal, et Adsoni paremaid luuletusi leiab kogudest „Kaduvik”, „Katai, kibuvits nink kivi”, „Pärlijõgi” ja „Lehekülj ajaraamatust”.⁶ Ivar Grünthal nimetab paarkümmend aastat hiljem „Värsivaka” saatesõnas, et Adsoni luule keskse osa moodustavad nii ajalisel kui kvaliteedil „Kaduvik”, „Katai, kibuvits nink kivi” ja „Pärlijõgi”.⁷ Miks siis ikkagi leitakse Adsoni armastusluule peaaegu ainuke esindusnäide tema varasest loomingust? Miks mäletatakse lapsepõlvelaule kahest esimesest luulekogust „Henge palango” ja „Vana laterna”? Miks luulekogu „Kaduvik” värsid ei kipu eriti antoloogiatesse sattuma? Ma arvan, et vähemalt kaaluda võiks ka sellist lähenemist, mis tõstab esiplaanile hoopis Adsoni kahe esimese luulekogu värske hoo. „Henge palango”

⁶ H. Visnapuu, Artur Adson luuletajana. – Varamu 1939, nr 2, lk 159.

⁷ I. Grünthal, Artur Adsoni luule. – A. Adson, Värsivakk, lk 17.

ja „Vana laterna” on Adsoni hilisema loomingu ja retseptiooni suhtes huvitavas asendis: ühelt poolt on siin näha lapsepõlveldistuste ja armastusluule esimesi värvikaid avaldusi, teiselt poolt on neis raamatutes ka rida luuletusi, mis hiljem enam ei ilmu, mõni neist on minu meelest ka teenimatult unustatud. Niisiis mäletatakse ja unustatakse Adsoni esimesi kogusid kuidagi ilmekamalt kui pärastisi. Eriti puudutavad unustamised erootilist armastusluulet, mis hiljem ei passinud enam kokku Adsoni moraalivalvuri kuulsusega ja küllap ka ta enda ettekujutusega oma saavutustest. Mõned varase armastusluule näited on küll ka „Värsivakka” valitud ning eespool mainitud „Keemisen tasasen 7” on samuti leebemat sorti erootika näiteks, ihalev pilk näeb siin armastatu huuli ja hambaid. Leiab üksikuid näiteid, kuid erootilist luulet on Adson „Värsivakast” välja jätnud ikka karmima käega kui muid tekste. Mulle näib, et pole palju luuletundjaid, kes teaksid selliseid tekstede nagu „So laule man”, „Kui hää om minole”, „Mis oodap iin”, „Ke tunnep jõudu”, „So pehme kambrekese pehmemb saar”, „So valgit kässi kats”, „Määne mo Hengeke om”, „Tunni”, „Kui raamatuga” jmt, ka tsükli „Keemisen tasasen” ülejäänud osad peale tolle seitsmenda ei tohiks üleliia tuttavad olla. Muuhulgas just siit leiab minu arvates seda algupärast energiat, mida Adsoni loomingu hiljem vähemaks jääb. „Roosikrantsis” ilmunud ja hiljem jällegi Adsoni esinduskomplektist välja arvatud pühen-

dusluuletuses Jaan Oksale leidub fraas „sina pühä roppuse papp” (lk 122). Liig oleks seda fraasi Adsoni enda kohta tarvitada, aga siit avaneb minu meelest Adsoni luuleilma üks joon, mis tugevalt ta kujunemist mõjutas, aga siis teiste joonte varju kadus.

Loodetavasti tekib pärast koondkogu ilmumist Adsoni loomingu tõlgendusi juurde ja tekib ka selliseid lähenemisi, mis erinevad nii Õnne Kepi kui minu omadest. Üks sõltumatumaid on seni Lauri Sommeri käsitlus: Sommeri jaoks hakkab Adson paistma „ainupäraselt anakronistlikuna”⁸ ja saab just sellisena lähedaseks. Aga igasugu vaateid Adsoni loominguks võiks olla veel ning „Varjuliste puie all” annab selleks võimaluse. Raamatu mahukuse juures võib tekkida oht, et väärtuslik loomingu mattub massi alla, kuid ma loodan vastupidist – siit saab avastada seda, mida mujalt pole kerge leida, tekib võimalus kokku panna „oma kirjanik”. Seadsin kahtluse alla, kas Adson on kõige huvitavam võrukeelne luuletaja, aga tal on ju sellegipoolest häid luuletusi ning mõnda neist võib jääda suisa imetlema. Kui veel meelde tuleb, et Adson on kirjandusloos tähtis kuju, siis võiks imetlust saata aukartuski.

MART VELSKER

⁸ L. S o m m e r, Arthur. – Rästü raamat. Tallinn: Menu, 2012, lk 151.